

Asia: VN/2434/2018

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

OIKEUSMINISTERIÖLLE

LAUSUNTO

Suomen Asianajajaliitto (jäljempänä ”Asianajajaliitto”) lausuu hallituksen esityksestä laiksi Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta sekä siihen liittyviksi laeiksi kunnioittaen seuraavaa:

Yleiset huomiot esityksestä

Lakiehdotus on Asianajajaliiton näkemyksen mukaan varsin laaja ja monimutkainen kokonaisuus sisältäen paljon tulkinnanvaraisia termejä. Ennakoitavuuden vuoksi sekä tarpeettomien tulkintariitojen välttämiseksi lain ja hallituksen esityksen tulisi olla mahdollisimman selkeä. Lakiehdotus näyttää keskeneräiseltä ja edellyttää Asianajajaliiton näkemyksen mukaan jatkovalmistelua.

Lakiehdotuksessa on esimerkiksi joitain tulkinnanvaraisia termejä ja irrallisia lauseita, joita ei ole tarkemmin avattu itse lakitekstissä taikka hallituksen esityksessä. Lakiehdotuksessa ei myöskään ole käsitelty kaikki ilmiantoihin liittyviä tilanteita, kuten ilmoituksen myöhempää peruuttamista.

Lakiehdotuksessa on huomioitu varsin kattavasti ilmoittajan oikeusturva. Mielestämme lakiehdotus sisältää joitain ongelmakohtia ilmoituksen kohteen, ts. oikeushenkilön taikka luonnollisen henkilön, oikeusturvan näkökulmasta.

Edellä mainittuja huomioita on käsitelty tarkemmin seuraavassa yksittäisten pykälien alla:

Pykälät ja niiden yksityiskohtaiset perustelut

18 §

Ilmoituksen käsittely eräissä tapauksissa/tilanteissa

Lakiehdotuksesta ei käy ilmi, voiko ilmoituksen tekijä tehokkaasti peruuttaa sisäiseen tai ulkoiseen kanavaan tehdyn ilmoituksen. Ilmoituksen tekijä saattaa tehdä ilmoituksen äkkipikaistuksissaan ja muutaman päivän asiaa harkittuaan peruuttaa ilmoituksen.

Lakiehdotuksen perusteella on epäselvää, miten peruuttaminen vaikuttaa ilmoituksen käsittelyyn; esimerkiksi onko ilmoituksen vastaanottaneella lain nojalla oikeus tai jopa velvollisuus peruuttamisesta huolimatta jatkaa ilmoituksen käsittelyä tai saako ilmoittaja lakiehdotuksen mukaisen suojan ilmoituksen peruuttamisesta huolimatta. Asianajajaliiton näkemyksen mukaan lakiehdotusta tulisi tarkentaa mahdollisten peruutustilanteiden osalta.

24 §

Vastatoimien kieltö

Lakiehdotuksen mukaisilla vastatoimilla tarkoitetaan hallituksen esityksen mukaan kaikenlaisia työn yhteydessä tapahtuneita suoria tai välillisiä tekoja tai laiminlyöntejä, joiden syynä on sisäinen tai ulkoinen ilmoittaminen taikka tietojen julkistaminen ja jotka aiheuttavat tai voivat aiheuttaa ilmoittavalle henkilölle perusteetonta haittaa. Myös vastatoimien yrittäminen on lakiehdotuksen mukaan kiellettyä.

Hallituksen esityksessä on erikseen mainittu, että myös työsopimuksen päättämissopimukset voisivat tulla arvioitavaksi kiellettyinä vastatoimena. Tämä irrallinen lause edellyttää mielestämme

tarkempia perusteluita. Asianajajaliiton näkemyksen mukaan on tarpeen tarkentaa millaisissa tilanteissa työsopimuksen päättämissopimus ja mahdollisesti myös sellaisen ehdottaminen (ts. vastatoimien yrittäminen) voisi tulla arvioitavaksi vastatoimena.

Ylipäänsä lakiehdotuksen mukaisen kiellon ulottaminen yrittämiseen, vastatoimien yrittämiseen tai ilmoituksen estämisen yrittämiseen, on Asianajajaliiton näkemyksen mukaan ongelmallinen ja edellyttää tarkennusta. Voiko esimerkiksi sinänsä asianmukainen ehdotus työsopimuksen päättämissopimuksesta olla lakiehdotuksen tarkoittama vastatoimi tilanteessa, jossa ehdotuksen vastaanottaja on aiemmin tehnyt lakiehdotuksen mukaisen ilmoituksen. Tai voiko ilmoittajan esihenkilön kielteinen suhtautuminen ilmoituksen tekemiseen ja sen ilmaisemisen ilmoittajalle olla lakiehdotuksen tarkoittamaa ilmoittamisen estämisen yrittämistä. Terminologian selkeys on erityisen tärkeää, koska ilmoittamisen estäminen tai estämisen yrittäminen voi johtaa lakiehdotuksen mukaiseen 30 §:n mukaiseen hyvitykseen.

27 §

Vahingonkorvaus

Lakiehdotuksen mukaan tahallisesti vääriä tietoja ilmoittaneen tai julkistaneen ilmoittajan on korvattava ilmoituksen kohteelle siten aiheuttamansa vahinko. Lakiehdotuksen 19 §:ssä on kuitenkin säädetty laaja velvoite pitää ilmoittajan henkilöllisyys salassa. Ilmoituksen kohdetta ei ole mainittu 27 §:n 1 momentissa henkilönä, jolle ilmoittajan henkilöllisyyden voi paljastaa.

Lakiehdotuksen 27 §:n 2 momentin mukaisesti ilmoittajan henkilöllisyyden saa kuitenkin poikkeuksellisesti paljastaa, jos tiedon ilmaiseminen on tarpeellinen tässä laissa tarkoitettun ilmoituksen käsittelemiseksi ulkoisessa ilmoituskanavassa, poliisille tehtävää rikosilmoitusta varten, poliisin toteuttamaa esitutkintaa tai tuomioistuimen käsittelyä varten. Ilmoituksen kohteen tekemää vahingonkorvausvaatimusta tai sen selvittämistä ei ole mainittu lakiehdotuksessa. On epäselvää, miten ilmoittajan kohteen mahdollisuus vaatia perusteettoman ilmiannon tehneeltä henkilöltä vahingonkorvausta voi toteutua, jos hän ei saa tietoa ilmoittajan henkilöllisyydestä.

Asianajajaliiton näkemyksen mukaan ilmoituksen kohteen oikeusturvan kannalta voi olla myös tarpeen arvioida, onko ilmoituksen kohteella oikeus vähintään pyynnöstä saada tieto, onko hänestä tehty ilmiantoja, vaikka siinä tilanteessa ilmiannottajan henkilöllisyyttä ei (vielä) paljastettaisi.

Asianajajaliiton näkemyksen mukaan lakiehdotusta tulisi tarkentaa tai täydentää edellä mainituilta osin.

Hyvitys

Myös tässä pykälässä mainittu ja edellä 24 §:n kohdalla esille nostettu ilmoituksen estäminen ja erityisesti estämisen yrittäminen edellyttää Asianajajaliiton näkemyksen mukaan tarkennusta.

Asianajajaliiton näkemyksen mukaan ennakoitavuuden vuoksi olisi perusteltua määritellä hyvitykselle euromääräiset rajat tai vähintään yläraja. Hyvityssäännös muistuttaa yhdenvertaisuuslain mukaista hyvityssäännöstä, mihin on myös viitattu hallituksen esityksessä. Hallituksen esityksessä ei ole otettu kantaa, tulisiko hyvityksen määrä määritellä vastaavalla tavalla kuin yhdenvertaisuuslain mukainen hyvitys ja tulisiko määrän osalta ottaa huomioon yhdenvertaisuuslain mukaista hyvitystä koskeva oikeuskäytäntö. Asianajajaliiton näkemyksen mukaan lakiehdotusta tulisi tarkentaa tältä osin.

Lakiehdotuskokonaisuuteen ei sisälly tuloverolain muutosta, eikä lakiehdotuksessa ole otettu kantaa hyvityksen veronalaisuuteen. Yhteistoimintalain 62 §:n mukaisen hyvityksen osalta tuloverolakiin sisältyy nimenomainen säännös (80 §:n 8-kohta), jonka mukaisesti hyvitys on sen saajalle verovapaata. Yhdenvertaisuuslain ja tasa-arvolain mukaisen hyvityksen osalta tuloverolaissa ei ole vastaavaa säännöstä, vaan hyvityksen veronalaisuus on tapauskohtaisesti arvioitu vahingonkorvausta koskevan säännöksen (78 §:n) nojalla (verohallinnon ohje VH/107/00.01.00/2020). Asianajajaliiton näkemyksen mukaan ennakoitavuuden vuoksi olisi tarkoituksenmukaista lisätä tuloverolakiin hyvityksen veronalaisuutta koskeva säännös taikka vähintäänkin käsitellä hyvityksen veronalaisuutta tarkemmin hallituksen esityksessä.

Helsingissä, 27. päivänä elokuuta 2021

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Hanna Räihä-Mäntyharju

Suomen Asianajajaliiton puheenjohtaja

LaatijaAsianajaja Maria Penttilä, Helsinki

Suomen Asianajajaliiton lausunnot valmistellaan oikeudellisissa asiantuntijaryhmissä, joiden toiminnassa on mukana noin 120 asianajajaa. Tämä lausunto on valmisteltu työoikeuden asiantuntijaryhmässä.

Erityisesti: 2 § Soveltamisala. Miten arvioitte esitettyä soveltamisalaa? Puuttuuko mielestänne jokin keskeinen lainsäädännön ala soveltamisalasta? Mikä? Perustelkaa mielipiteenne.

-

Erityisesti: Mikä laki mielestänne puuttuu soveltamisalasta?

-

2 luku Ilmoittajan suojelun yleiset edellytykset ja ilmoittaminen

-

Erityisesti: liittyykö toimintanne kannalta sisäisen ilmoituskanavan perustamisvelvollisuuteen ongelmia? Mitä? Perustelkaa mielipiteenne.

-

Erityisesti: liittyykö toimintanne kannalta ulkoisen ilmoituskanavan perustamisvelvollisuuteen ongelmia? Mitä? Perustelkaa mielipiteenne.

-

3 luku Sisäisiin ja ulkoiisiin ilmoituksiin sovellettavat säännökset

-

Erityisesti: miten arvioisitte tietosuojaan liittyviä kysymyksiä (19 §:n salassapitovelvollisuus ja 20 §:n henkilötietojen käsittely)

-

4 luku Tietojen julkistaminen

-

5 luku Suojelutoimenpiteet

-

Erityisesti: miten arvioisitte esitettyä suojelun tasoa, onko se riittävä? Perustelkaa mielipiteenne.

-

6 luku Seuraamukset

-

2. Esitysluonnoksen vaikutusten arviointi/yleiset kommentit

-

2.1 Millaisia vaikutuksia esitetyllä lailla ennakoitte olevan toimintanne?

-

2.2 Onko esityksessä tunnistettu toimintanne kannalta merkittävät vaikutukset? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

-

2.3 Ovatko yksityisen sektorin yrityksiin liittyvät vaikutukset tunnistettu riittävästi? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

-

2.4 Ovatko valtion viranomaisiin liittyvät vaikutukset tunnistettu riittävästi? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

-

2.5 Ovat kuntiin liittyvät vaikutukset tunnistettu riittävästi? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

-

3. Muut huomiot. Mahdolliset muut huomionne ehdotetusta sääntelystä ja esityksistä.

-

Toivonen Milla
Suomen Asianajajaliitto